



Bavroandas dismissas pervia dal coronavirus

Bleras ustarias ed interpresas ston bittar davent las bavroandas ch'èn scrudadas.

5



Sche plimas dattan alas

Dominique Caglia Dosch sa regorda dals temps da la Plima d'aur.

8

LA QUOTIDIANA

FMR Fundaziun Medias Rumantschas, Via da Masans 2, 7000 Cuiria, 081 544 89 10, redacziun@fmr.ch

■ ENGIADINA

Scha tuots as participeschan

(fmr/fa) La grupp da lavur Pro Bahnverbindung Scuol-Mals es satisfatta da la resposta da la regenza grischuna a l'incumbenza Favre Accola. La regenza es nempe pronta d'inoltrar in december 2022 a la Confederaziun ün concept davart la colliaziun da viafier da Scuol a Damal. Ella accentuescha cha la finanziaziun stopcha gnir surtutta pella gronda part da l'exteriur «causa cha'ls tragets in di-

scussiun as rechattan eir a l'exteriur». Per intant nun ha il chantun amo ingüna conferma cha l'Italia, tuot tenor trassé eir l'Austria, as participessan als cuosts. Cha'l Tiroal dal Süd haja amo adüna grond interess da colliar la Vinschgerbahn culla Viafier retica, ha affirmà Arno Kompatscher, il Landeshauptmann da la provinza Bulsaun.

> PAGINA 7



Regiuns muntagnardas duain daventar lieus attractivs per lavurar ed abitar.

FOTO MARCO HARTMANN

■ SURSELVA



Model dalla Casa Carigiet suenter esser reconstruida.

FOTO MAD

Trun Cultura pren conturas

■ (fmr/hh) Trun Cultura vul activar treis baghetgs pigl art, la cultura e la historia. Quella finamira ei cumbinada cun bia daners. Reconstruir la Casa Carigiet, sanar la Casa Desax e s'installar en parts dall'antieriura Fabrica da ponn a Trun ei calculau cun cuosts da rodund nov milliuns francs. Quels daners vul l'Uniu Trun Cultura rimnar il proxim temps per che tuts baghetgs possien ademplir lur func-

ziun naven digl onn 2024. «Nus essan ferm perschuidi dil potenzial che la vischnaunca da Trun ha sil sectur dalla cultura, igl art e la historia», di Lisa Schmidt-Candinas ch'ei actuara dall'uniu e commembra dalla grupp d'experts. Tec a tec duei l'organisa-ziun da Trun Cultura denton era vegnir professionalisada, denter auter cun in post da fatschenta.

> PAGINA 3

■ GRISCHUN CENTRAL

Igl public dad «Unser Dorf» è magari critic

(fmr/pb) Quatter da seis successiuns dall'emissiun «Unser Dorf» cun igls Mulegns èn passadas. Igl interess è sto an general grond. Ma las reacziuns èn betg angal stadas positivadas. Perchegl tgi l'emissiun n'è betg stada ferm positiva. Zont persungas tgi èn carscheidas se lò e veivan oz orsoura èn per part stadas desillu-

siunadas tgi lour vischnanca nateiva n'è betg neida preschenta da pi bagn. Els tgi on per gronda part bunas regurdientschas digls Mulegns. Nus vagn laschea neir a pled diversas dad ellas ed i resorta tgi ellas vessan gugent santia daples tgi èn carschias se lò.

> PAGINA 8

Bler sustegn

Las regiuns muntagnardas giudan vinavant bler sustegn en la Bassa

MARTIN CABALZAR/FMR

■ La maiortad da la populaziun svizra s'exprima a favur da bunas schanzas da svilup en tut las regiuns da la Svizra, pia er en las regiuns da muntogna. Per evitar memia grondas disparitads

duai la Confederaziun metter a disposiziun mesiras da promoziun adattadas. Ils abitants da las regiuns muntagnardas e lur represchentants economic e politics vesan duas prioritads en la politica da promoziun: megras purschidas per famiglias e me-

gras colliaziuns da traffic e telecommunicaziun. En la digitalisaziun vesa la populaziun pertutgada novas schanzas per svilup economic e per cumbarter la depopulaziun. Las regiuns muntagnardas duain daventar lieus attractivs tant per lavurar

ed abitar, sco per natira e turissem. Quai resorta d'ina retschertga represchentativa fatga da l'Institut gfs per incumbensa dal Secretariat statal per economia SECO.

> PAGINA 2

«Che USA savessi star per «Uniu Sportiva Andiastr» fuss buca dau el tgau a mi.»

Claudio Spescha e «sia» America – pagina 12

Il lung viadi



FOTO MAD

(fmr/an) In gövgia, ils 18 marz, cumpara il cudesch da chant cun disc compact «Il lung viadi». Cuntgnüdas sun chanzuns d'uffants da Clo Duri Bezzola ed illustraziuns da Pia Valär.



30011



9 771424 749004

Servetsch d'abunents e da distribuziun: tel. 0844 226 226 mail: abo@somedia.ch

«Trun ha in grond potenzial da cultura, art e historia»

Telefonau cun Lisa Schmidt-Candinas dall'Uniun Trun Cultura

HANS HUONDER/FMR

■ **Trun Cultura vul buca mo reconstruir la Casa Carigiet, mobein era dar nova veta alla Casa Desax ed a localitads dall'anteriura Fabrica da ponn. Rodund nov milliuns francs ein necessaris persuerter. Lisa Schmidt-Candinas ch'ei actuara dall'uniun e che representa Trun Cultura ella grupp d'experts declara co l'uniun vul contonscher quellas finamiras.**

Lisa Schmidt-Candinas, il project Trun Cultura duei vegnir etappaus. Tenor tgei criteris vegn dau la prioritad e sur tgei spazi da temps eis ei previu da realisar quei grond project?

La part previda en localitads dall'anteriura Fabrica da ponn sa vegnir realisada igl emprend. Leu drova ei pintgas investiziuns, la finanziaziun ei reglada ed il relasch da Matias Spescha ei avon maun. En biebin in onn lein nus saver offerir quella purschida alla publicitad. La Casa Carigiet pretenda dapli daners damai ch'ella ei destruida totalmeins. Rimnar denter tschun e sis milliuns francs drova temps. La finamira ei da saver inaugurar ella igl onn 2024. Il medem onn lein nus era saver arver la Casa Desax. Quei baghetg erigius el stil da rococo ei unics el cantun Grischun ed ei sut protecciun cantunala e nazionala. Era per quei baghetg ha ei aunc num rimnar daners e lu definir exactamein co nus savein nezegiar el il meglier.

Tut en tut settracta ei da treis baghetgs che vegnan involvi. Ei quei buca empau bia e pre-tensius sch'ins patratga che la reconstrucziun dalla Casa Carigiet ei gia fetg ambiziusa?

Quei ei aschia. Trun ha denton in grond potenzial. Cun Alois Carigiet e Matias Spescha ha Trun dus artists da renom nazional ed internaziunal ed omisus han era frars enconuscents. D'ina vart igl actur Zarli Carigiet, da l'otra vart il scribent Hendri Spescha. Nus patertgein denton era vid igl artist Gieri Schmed. Trun s'identifichescha fetg culla cultura e cugl art, quei ei bi da veser. Buca biars vitgs han quellas premissas. Nus vesin denton era che quei ei in potenzial ch'ei per dabia aunc buca nezegias.

La Casa Desax duei daventar in center da cultura ed art cumbinaus cun in menaschi da hotellaria. Co san ins s'imaginar quei?



«Ei ha daners, ins sto denton procurar ch'els flessegien.»

Lisa Schmidt-Candinas

per la Casa Desax havein nus gia empermisschuns. Tier la Casa Carigiet settracta ei d'in miez milliun francs e tier la Casa Desax da rodund 250 000 francs.

La suprastonza dall'Uniun Trun Cultura duei vegnir cumpletada cun ulteriuras persunas dil fatg. Tgei persunas savess quei esser?

Nus essan en contractivas cun pliras. Quei ei denton in pensem che fa buca la prescha. Nus constatein denton ch'ei fa da basegns da professiunalisar il menaschi tec a tec. Leutier s'au da era glied dil fatg.

Medemamein duei vegnir schaffiu in post da fatschenta. En tgei fuorma e cu vegn quel ad esser en funcziun?

Il mument ein las lavurs repartidas sin pliras persunas. Baul ni tard drova ei denton era cheu ina professiunalisaziun, surtut cu ei ha num propagar nossa purschida. Nus havein definiu il pensem da lavur per las singulas casas. Tut en tut settracta ei d'in pensem da 70 entochen 80 pertschien. En quella dimensiun vegness quella incarica actuala en funcziun quei mument ch'igl entir project fuss realisau. Nus tschintschein cheu denter auter da lavurs administrativas ni era marketing.

Savess ei dar in mument in'organisaziun tetgala per l'entira purschida da cultura, art e historia a Trun?

Nus havein tut interess da colaborar per exempel culla Cuort Ligia Grischa. Ina buna cooperaziun fuss segiramein d'engrau per tuts. Communablamein savessen nus schaffir in grond pachet. Cun ina buna purschida savein nus plidentar glied dalla Sviza e digl exteriur da visitar Trun. In'organisaziun tetgala savess esser ina soluziun senza prender responsabladad e cumpetenzas in da l'auter.

Savess Vos skizzar ils proxims pass da quei grond project?

Prioritad ha ussa la finanziaziun. Nus essan sin via da rimnar daners. Lu stuein nus denton era sclarir detagls per in nez optimal dalla Casa Desax per che quei menaschi porti sesez igl avegnir. Nus essan denton era cuntinuadamein alla tschercha da commembras e commembers novs che sustegnan noss'idea.

COMMENTARI

Bravamein gagliard

HANS HUONDER/FMR

La reconstrucziun dalla Casa Carigiet a Trun cuosta denter tschun e sis milliuns francs. Rimnar quels daners – notabene il temps da corona – ei ina gronda sfida. Gnanc da tschintschar da treis ulteriurs milliuns francs ch'ei basegna per la Casa Desax. Lezza ei buca vegnida destruida d'in incendi, mo sesanfla en in stan che pretenda medemamein grondas investiziuns. Realisar leu in center da cultura ed art e leutier in menaschi da hotellaria ei ina finamira fetg ambiziusa.

All'entrada dil vitg da Trun sesanflan entgins edifecis fetg interessants. D'ina vart dalla via la Cuort Ligia Grischa, da l'otra vart la Casa Carigiet. Buca lunsch naven ei la Casa Desax. Ensemen culla baseglia ed il plaz Cadruvi sanous avon entgins onns fuorman quellas ed ulteriurs baghetgs ina part essenziala e historica dil vitg da Trun. Schar ir en decadanza objects buca habitai pli ni semplamein surschar la ruina dalla Casa Carigiet al destin ei se gir negina soluziun.



«Sperar che las visiuns da Trun Cultura restien buca illusius»

Hans Huonder

Trun Cultura vul nezegiar quei tragic schabetg culla Casa Carigiet per in'offensiva cun cultura, art e historia. Trun ei praticamein il sinonim per art, cultura e historia en Surselva ed in svilup dalla purschida existenta pudes dar al liug novs impuls. Il potenzial che la vischnaunca cugl Ischi ha, ei fetg gronds e cun las dretgas mesiras, ideas e visiuns bein pussevils da nezegiar en ina fuorma persistente. A Trun ein naschi artists e historichers da num e pum e daco duess la schientscha per art e cultura buca vegnir promovida vinavon per exempel cun giuvnas e giuvens artists?

Igl ei da sperar che las visiuns da Trun Cultura restien buca illusius. La sfida che spetga sil tgamun dall'uniun ei numnadamein fetg pretensiusa. Ei drova donaturs cun bunas costas ed instituziuns generusas, cass cuntrari ei quei project ni silmeins parts da quel in messadi pil truchet sco biars auters. Spel turissem ha la part su dalla Surselva buca biaras opziuns da svilup – la cultura ed igl art a Trun savessen denton esser ina nova ed interessanta via e purschida futura.

Ina brochura che vul animar

La vischnaunca Ilanz/Glion envida candidatas e candidats

AUGUSTIN BEELI/FMR

■ **En veta allas elecziuns dils 13 da zercladur 2021 ha la vischnaunca Ilanz/Glion fatg in carnet d'informaziun e tarmess quel ellas casadas. Sco Carmelia Maissen conferma, ha la suprastonza communal da Ilanz/Glion vuliu scafir in agid per glied che s'interessescha per la politica communal. La brochura vegli era informar persunas che s'interesseschen per in mandat en vischnaunca, scriva la presidenta communal Carmelia Maissen ell'introducziun dil carnet.**

La mesadad dil parlament

Ils 13 da zercladur 2021 ei gi da votaziuns federalas e cantunales, ed en divers vischnauncas era communalas. Quei gi elegian ils da Glion lur autoritads per la legislaziun nova. Pils quater onns 2022 tochen 2025 pudes ei dar ina roschada, cunzun el parlament communal. Igl ei la tiarza gada ch'ils da Glion elegian lur legislativa. Quei gremi se-

cumpona da 25 commembers ed il temps d'uffeci ei limitaun sin treis periodas en successiun. La mesadad ein dapi l'entschatta en funcziun. Igl 1 da schaner 2014, cu la nova vischnaunca Ilanz/Glion ei naschida, fuvan els gia s'entupai a duas sesidas. Il fevrer 2013 haveva il pievel dallas 13 anteriuras vischnauncas involucadas el project da fusiun «Glion plus» elegiu g'emprem parlament, il matg ei quel s'entupaus l'emprema gada per deliberar la constituziun nova e las leschas pli impurtontas.

Quels emprems parlamentararis han fatg part ogt onns dil parlament communal. Igl ei bien 12 persunas che astgan ussa candidar per lur davosa perioda d'uffeci. Dils 25 mandats dil parlament ha il marcau da Glion il dretg sin diesch. Lu han treis anteriuras vischnauncas pli grondas, Castrisch, Rueun e Ruschein, il dretg sin mintgamai dus e las ulteriuras mintgamai ina ni in. Tals fatgs san ins leger ella brochura. Sin 16 paginas dat quella ina survesta generala

dall'organisaziun, da responsabladads e cumpetenzas. Ella descriva ils posts e lur incumbensas, cun accent sin parlament,

suprastonza e presidi communal. Il carnet da 32 paginas en romontsch e tudestg ei in mied formal en veta allas

elecziuns dils 13 da zercladur. Dapli vul e sa la brochura buca esser.

La legislatura currenta cuozza tochen ils 31 da december 2021. Cons posts e tgeinins che vegnan libers silla fin digl onn sa la presidenta communal aunc buc gir. Tenor constituziun sto mintga commember d'ina autoritad annunziar sia demissiun a scret alla suprastonza, e quei il pli tard silla fin da zercladur dil davos onn. Ufficialmeins ei la gliesta dallas demissiuns aunc buca enconuscenta. Previsiblameins vegn ei denton a dar el parlament enqual midada. Per evitar en quater onns ina svidada pli gronda po in ni l'auter dils commembers haver fatg ponderaziuns conformas. «Ei dat negin termin d'annunzia per candidaturas, quellas ein pussevils tochen il davos gi», scrivan la presidenta communal ed il menader dalla canzia, Michael Spescha. La vischnaunca publichescha el Fegl official dalla Surselva candidaturas che vegnan annunziadas tochen ils 14 da matg 2021.



La brochura d'informaziun fa ina damonda a votantas e votants dalla vischnaunca.

FOTO AUGUSTIN BEELI